

Валентина ПІДГУРСЬКА,

orcid.org/0000-0002-9882-6390

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри початкової освіти та культури фахової мови

Житомирського державного університету імені Івана Франка

(Житомир, Україна) tinulia@ukr.net

Ірина ГОЛУБОВСЬКА,

orcid.org/0000-0002-0875-8487

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри початкової освіти та культури фахової мови

Житомирського державного університету імені Івана Франка

(Житомир, Україна) holubovskaiv@ukr.net

РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА УРОКАХ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Статтю присвячено проблемі розвитку емоційного інтелекту здобувачів освіти. Здійснено аналіз наукових підходів щодо визначення емоційного інтелекту. Розглянуто емоційний інтелект як здатність розпізнавати свої почуття й емоції, орієнтуватися в них та керувати ними, а також уміння розуміти стан і настрій співрозмовника. Визначено, що молодший шкільний вік є найбільш придатним періодом для розвитку емоційного інтелекту дитини. Стверджено, що здобувачі освіти краще запам'ятовують емоційно забарвлену інформацію, яка викликає в них певні переживання, продукує яскраві образи. Зазначено, що групові та парні форми роботи дозволяють дітям взаємодіяти, комунікувати, висловлювати власні судження, відстоювати свої переконання, знаходити компроміс, а отже, проживати емоції. Обґрунтовано, що алгоритм розвитку емоційного інтелекту здобувачів освіти передбачає застосування цілого комплексу завдань, вправ, хвилинок релаксації для зняття тривожності та психологічної напруги; асоціювання з позитивними спогадами; елементів арт-технік (терапія грою; казкотерапія; кольоротерапія тощо). Акцентовано увагу на тому, що театральна-ігрова діяльність сприяє підвищенню самооцінки дитини та її впевненості у власних силах, знімаючи емоційну напругу, розвиваючи довіру одне до одного, даючи можливість висловити свої почуття.

Розглянуто потенціал уроків літературного читання, покликаних не лише формувати читацьку та комунікативну компетентності, а й збагачувати емоційний досвід учнів. Зазначено, що твори для дитячого читання створюють настрій, викликають відповідні почуття, спонукають до хороших вчинків, змінюють поведінку на краще.

Схарактеризовано доцільність використання завдань, що спрямовані на розвиток емоційного інтелекту молодших школярів. Запропоновано завдання, які можуть використовуватися на уроках літературного читання за бажанням учителя. Доведено, що використання творчих завдань на уроках літературного читання сприяє розвитку емоційного інтелекту молодших школярів.

Ключові слова: *емоційний інтелект, молодші учні, уроки літературного читання, адаптовані завдання, дитяча література.*

Valentyna PIDHURSKA,*orcid.org/0000-0002-9882-6390**Candidate of Pedagogical Sciences,**Associate Professor at the Department of Primary Education and Culture of Professional Language**Zhytomyr Ivan Franko State University**(Zhytomyr, Ukraine) tinulia@ukr.net***Iryna HOLUBOVSKA,***orcid.org/0000-0002-0875-8487**Candidate of Philological Sciences,**Associate Professor at the Department of Primary Education and Culture of Professional Language**Zhytomyr Ivan Franko State University**(Zhytomyr, Ukraine) holubovskaiv@ukr.net*

CULTIVATING EMOTIONAL INTELLIGENCE IN LEARNERS THROUGH LANGUAGE AND LITERATURE LESSONS

The article is devoted to the problem of developing the emotional intelligence of students. The scientific approaches to the definition of emotional intelligence are analyzed. Emotional intelligence is considered as the ability to recognize, navigate and manage one's feelings and emotions, as well as the ability to understand the state and mood of the interlocutor. It has been revealed that primary school age is the most suitable period for the development of a child's emotional intelligence. It is confirmed that students are better able to memorize emotionally colored information that causes them certain experiences and produces vivid images. It is noted that group and pair forms of work allow children to interact, communicate, express their own judgments, defend their beliefs, find a compromise, and therefore experience emotions. It is concluded that the algorithm for the development of emotional intelligence of students involves the use of a whole range of tasks, exercises, minutes of relaxation to relieve anxiety and psychological stress; association with positive memories; elements of art techniques (game therapy; fairy tale therapy; color therapy, etc.). It is emphasized that theater and game activities enhance a child's self-esteem and self-confidence by relieving emotional stress, developing trust in each other, and giving them the opportunity to express their feelings.

The potential of literary reading lessons designed not only to form reading and communication competencies, but also to enrich the emotional experience of students has been considered. It is indicated that works for children's reading create a mood, evoke appropriate feelings, encourage good deeds, and change behavior for the better.

The expediency of using tasks aimed at developing the emotional intelligence of primary schoolchildren is characterized. The tasks that can be used in literary reading lessons at the request of the teacher are provided. It is substantiated that the use of creative tasks in literary reading lessons contributes to the development of emotional intelligence of junior pupils.

Key words: *emotional intelligence, junior pupils, literary reading lessons, adapted assignments, children's literature.*

Постановка проблеми. У Концепції Нової української школи акцент робиться на формуванні життєвих компетентностей, необхідних для успішної особистої реалізації в навчанні, праці, житті. Серед ключових компетентностей молодших школярів, зазначених у Державному стандарті початкової освіти, можна виділити ті, що стосуються безпосередньо розвитку емоційного інтелекту, а саме: конструктивно керувати емоціями, застосовувати емоційний інтелект, вирішувати проблему, оцінювати ризики та приймати рішення, співпрацювати з іншими, виявляти ініціативу, творити (Державний стандарт, 2018).

За таких умов освітній процес початкової школи спрямовується на розвиток емоцій учнів початкових класів, на формування умінь виражати власні емоції, керувати ними, розуміти емоційний стан інших людей.

Поняття «емоційний інтелект» з'явилося в науковому тезаурусі завдяки працям американських психологів Джона Маєра та Пітера Саловея. Науковці визначили емоційний інтелект як сукупність ментальних здібностей до розуміння власних емоцій та емоцій інших людей, здатність відслідковувати свої та інших людей почуття й емоції, розрізняти їх та використовувати для скеровування думок і дій (Salovey et al., 1989: 185). Концепція емоційного інтелекту набула неймовірної популярності після публікації у 1995 році книги американського психолога й журналіста Денієля Гоулмана «Емоційний інтелект. Чому він може значити більше, ніж IQ». У своїй праці Д. Гоулман наголошує на важливості розуміння людиною власних емоцій та емоцій інших людей, а ще на вмінні контролювати свої почуття й вибудовувати стосунки з іншими людьми. Автор визначає емо-

ційний інтелект як здатність людини усвідомлювати свої емоції та емоції інших, щоб добре керувати ними наодинці із самим собою та в процесі взаємодії з іншими людьми (Голлман, 2020).

Нині триває розроблення концепції емоційного інтелекту (ЕІ), з'являється багато нових досліджень, публікацій, вибудовано низку моделей. Це модель здібностей Майєра-Саловея-Карузо (ЕІ – здатність розуміти емоції і емоціями підвищувати ефективність мислення); модель емоційної компетентності Д. Голлмана (ЕІ – здатність людини трактувати власні емоції та емоції оточуючих для того, щоб використовувати отриману інформацію у власних цілях); некогнітивна модель емоційного інтелекту Р. Бар-Она (ЕІ – сукупність різноманітних здібностей, що допомагають успішно справлятися з різними життєвими ситуаціями); двокомпонентна модель емоційного інтелекту Д. В. Люсіна (ЕІ – спроможність до розуміння своїх і чужих емоцій та управління ними).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначенню та уточненню змісту емоційного інтелекту присвячені дослідження таких зарубіжних учених, як: Е. Келовей, Дж. Каур, С. Фішер, Л. Сонг, Х. Вейзингер, С. Андерсон, Дж. Сіаррочі, М. Брекет, К. Саарні, К. Стайнер, Дж. Орме та ін.

Проблема емоційного інтелекту вітчизняними вченими досліджується віднедавна; втім, є низка досліджень, що заслуговують на увагу: це праці І. Аршави, О. Бакаленко, С. Дерев'янка, М. Журавльової, В. Зарицької, І. Калініченко, Л. Курганської, О. Милославської, Н. Ковриги, О. Лящ, А. Нагорної, Е. Носенко, О. Остапчук, І. Синельникової, Т. Шевчук та інші.

Питання формування емоційного інтелекту на уроках мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі знайшли відображення в науково-методичних працях Т. Дорошенко, Т. Котик, С. Луців, Ю. Найда, В. Науменко, О. Савченко, Ю. Савченко, І. Сухопара, О. Фурман, Р. Шияна та ін.

Спільною рисою всіх наявних підходів до розуміння емоційного інтелекту є визначення його як здатності розпізнавати свої почуття й емоції, розуміти їх та керувати ними, а також уміння розуміти стан і настрої співрозмовника.

Мета статті – на основі аналізу наукових праць уточнити сутність поняття «емоційний інтелект»; окреслити адаптовані завдання, які сприяють розвитку емоційного інтелекту молодших школярів на уроках літературного читання.

Виклад основного матеріалу. Періодом позитивних змін і трансформацій вважається молодший шкільний вік, який є найбільш придатним

для розвитку емоційного інтелекту дитини. Учні краще запам'ятовують емоційно забарвлену інформацію, яка викликала в них певні переживання, витворила яскраві образи. Така навчальна інформація сприяє ефективному засвоєнню знань й позитивно впливає на пам'ять, мислення та уяву дитини. Для цього використовуються різні прийоми, методи й форми навчання відповідно до вікових та психофізіологічних особливостей учнів.

Взаємодіяти, комунікувати, висловлювати власні судження, відстоювати свої переконання, знаходити компроміс, а отже, проживати емоції дозволяють дітям групові та парні форми роботи. Ранкові зустрічі, конкурси, квести, вікторини, турніри, проєктна діяльність – це ті форми навчальної діяльності, які викликають емоції у здобувачів освіти.

Значним засобом впливу на розвиток емоційного інтелекту молодших школярів є гра, за допомогою якої діти досягають поставленої мети, прагнуть успіху, здобувають перемогу. Гра допомагає учням повірити в себе, що сприяє підвищенню самооцінки дитини. Окрім гри, потужним джерелом емоцій для молодших школярів є театралізована діяльність. Завдяки театралізації дитина вчиться відчувати емоційний стан героїв твору, перевтілюватися, щоб краще зрозуміти характери персонажів та правильно їх відтворити. Театралізована діяльність сприяє навчанню учнів передавати цілий спектр емоцій: радість і сум, захват і розчарування, задоволення й образу, віру й сумнів. Використання засобів театралізації знімає емоційну напругу, розвиває довіру одне до одного, дає можливість висловити свої почуття. Учні вчаться розуміти свій емоційний стан та відчувати емпатію.

Навчальні анімаційні фільми є ще одним із засобів розвитку емоційного інтелекту молодших школярів. Мультиплікація дуже близька до світу дитинства, бо в ній завжди наявна гра, злет фантазії й немає нічого неможливого (Силко, 2014: 188). Учені акцентують на тому, що використання мультфільмів на уроках в початковій школі допомагає дитині сформулювати власне бачення добра та зла, підвищити загальну обізнаність, розвинути критичне мислення.

Потужний потенціал для розвитку емоційного інтелекту молодших школярів має художня література. У «дитячих» творах моральна оцінка героїв інтегрується в естетику, де зло завжди огидне, відразливе, а добро – прекрасне, радісне, тому читання є особливо цінним для емоційного розвитку здобувачів початкової освіти. Твори для

дитячого читання створюють позитивний настрій, викликають відповідні почуття, спонукають до хороших вчинків, змінюють на краще поведінку. Важливо обирати для читання літературу відповідно до вікових маркерів та психотипу дитини; окрім того, такі твори мають бути емоційно забарвленими, викликати почуття радості, захоплення, здивування та мати виховний вплив на маленького читача.

У початковій школі при вивченні художніх творів (казок, оповідань, віршів) доцільно дітям надати можливість уявити себе різними персонажами та від їх імені пояснити дії, мотивацію. Особливо цікавою буде діаметрально протилежне зіставлення персонажів, усвідомлення того, що наші вчинки безпосередньо впливають на долю, самопочуття, емоції інших (Брославська, Дригач, 2020: 12).

У площині нашого дослідження найбільший інтерес представляють уроки літературного читання, які є дієвим механізмом впливу на емоційну сферу здобувачів освіти. Такі уроки покликані не лише формувати читацьку та комунікативну компетентності, а й збагачувати емоційний досвід учнів. На уроках літературного читання діти мають навчитися описувати свої почуття в зв'язку з прочитаним; розпізнавати емоції героїв твору; розуміти людські цінності; аналізувати морально-етичні проблеми, які піднімаються у творі; віднаходити в текстах слова та вирази, якими позначено емоції.

Алгоритм розвитку емоційного інтелекту здобувачів освіти на уроках літературного читання передбачає застосування цілого комплексу завдань, вправ, хвилинок релаксації для зняття тривожності та психологічної напруги; асоціювання з позитивними спогадами; елементів арт-технік (терапія грою; казкотерапія; кольоротерапія; пісочна терапія тощо). А також використання різноманітних методичних прийомів: передбачення змісту твору за заголовком чи ілюстрацією до тексту; придумування кінцівки твору чи продовження зі зміною сюжету; здійснення чарівних перетворень із негативними героями творів; прогнозування історії за поданим початком; створення асоціативного куща для характеристики героя твору; придумування свого заголовку твору; розповіді з власного досвіду дітей тощо.

Молодшим школярам доволі важко вербально описувати емоції, означувати почуття, підшукати відтінки слів, адже словниковий запас дитини не багатий. Тому буде доречним запропонувати учням укласти «Словник емоцій». А для кращого усвідомлення молодшими школярами

власних емоцій, які вони проживають упродовж дня, можна порадити вести «Щоденник емоцій». Це допоможе дитині відстежувати свої емоційні реакції за день; аналізувати причини виникнення тієї чи іншої емоції; зрозуміти, які події негативно чи, навпаки, позитивно впливають на її емоційний стан; усвідомити свої емоції та навчитися їх контролювати.

Для розвитку емоційного інтелекту молодших школярів слід навчити дітей аналізувати не лише власні емоції, а й розпізнавати емоції інших дітей, що виникають під час спільної діяльності. Це дозволить учням практикуватися в доброзичливому спілкуванні, погоджувати свої дії між собою для створення теплого мікроклімату, з повагою ставитися до однокласників, не соромитися своїх почуттів, виявляти емпатію.

У підручниках НУШ «Українська мова та читання», розроблених відповідно до Типових освітніх програм (О. Савченко, Р. Шияна), є достатньо творів, що мають потенціал стосовно розвитку емоційного інтелекту учнів.

Проведення бесід з учителями початкових класів дозволяють зробити висновки, що на уроках літературного читання педагоги зазвичай задовольняються завданнями (або частіше запитаннями для обговорення), які пропонуються авторами підручників для стимулювання розвитку емоційного інтелекту учнів. Нами виокремлено низку проблем, які, на нашу думку, спричиняють недостатнє використання на уроках літературного читання завдань для розвитку емоційного інтелекту, а саме:

- навчання в умовах воєнного стану (відповідно брак часу як на розробку завдань, так і на реалізацію їх на уроках);
- дистанційні та змішані форми навчання не дозволяють приділити належної уваги завданням на розвиток емоційного інтелекту;
- відсутність методичних розробок, які б допомогли учителям використовувати на уроках завдання, спрямовані на розвиток емоційного інтелекту учнів.

Отже, як показують результати опитування, сьогодні в практиці початкової школи існують суперечності між необхідністю розвитку емоційного інтелекту як результату навчання учнів та недостатнім рівнем упровадження методик розвитку емоційного інтелекту.

Нами розроблені завдання для розвитку емоційного інтелекту здобувачів початкової освіти на уроках літературного читання. Ми пропонуємо завдання на прикладі творів, що вміщені в підручнику «Українська мова та читання» (3 клас)

Оксани Вашуленко (Вашуленко, 2020). Авторка підручника приділяє багато уваги розвитку чуттєвої сфери учнів, про що свідчать як підбір текстів, так і продумані запитання для обговорення прочитаних творів, націлених на формування емоційного інтелекту. Однак обсяг підручника не дозволяє умістити всі завдання, що сприятимуть кращому розвитку емоційного інтелекту здобувачів освіти.

Для розвитку емоційного інтелекту важливо, щоб діти зосереджували увагу на спостереженні за власними емоціями, на обговоренні того, що вони відчувають, на вияві своїх почуттів. Так, після опрацювання твору Кості Гнатенка «Ображена книжка» просимо учнів створити рекламу улюбленої книжки. Діти можуть використовувати різні способи для рекламування книжки: малюнки, відеоролики, інсценівки, лепбуки тощо. Основне завдання при створенні реклами – відтворення емоції та почуттів, які виникають у дітей під час читання улюбленої книжки. Також можна запропонувати молодшим школярам вигадати мінірозповідь від імені улюбленої книжки, зробивши акцент на емоціях, які «проживає» книжка: коли про неї забувають; коли загинають або розмальовують сторінки; або, навпаки, коли її неодноразово читають, діляться нею з іншими дітьми тощо.

Такі завдання дозволять молодшим школярам проаналізувати емоції, які виникають у процесі читання, заохотять інших прочитати прорекламовану книжку, сприятимуть розвитку уяви та вміння фантазувати.

На уроках літературного читання виучуваний твір потрібно розглядати як засіб, котрий допоможе дитині отримати емоційну відповідь на ті чи інші вчинки героїв. Молодші школярі вчать аналізувати дії літературного персонажа, висловлювати осуд чи, навпаки, схвалення, співчувати та проявляти розуміння, бути чуйними та толерантними до оточуючих. Так, при опрацюванні оповідання Аліни Туз «Новий планшет» можна виконати завдання «Судді та адвокати». Учні діляться на дві групи. Перша група – «Судді», друга – «Адвокати». Після прочитання твору учасники групи «Судді» мають «звинуватити» героя оповідання, розкриваючи негативні риси його характеру. «Адвокати», навпаки, урівноважують негативні якості персонажа та визначають позитивне у вчинках героя. Також можна запропонувати учням уявити себе гостями передачі «Запитай в автора». Нехай діти висловлять свої враження про твір, дадуть поради письменникові, поміркують про почуття персонажів.

У процесі роботи над оповіданням Дженніфер Мур-Маллінос «Вирішуємо конфлікти» можна використати стратегію передбачення за назвою твору або ж запропонувати учням скласти альтернативні варіанти кінцівок оповідання. Це сприятиме розвитку вміння визначати спектр емоцій літературного героя в різних варіантах плину подій, допоможе учням відстежувати причиново-наслідкові зв'язки між емоцією та передумовою її виникнення. Під час опрацювання цих творів діти мають дійти висновку, що припускатися помилка – це природно, кожен має право на помилку, головне – вчасно усвідомити її та докласти зусиль, аби все виправити.

Ліричні твори сприяють збагаченню емоційно-чуттєвого досвіду молодших школярів, допомагають помічати красу оточуючого світу й художнього слова. При опрацюванні таких творів корисними будуть завдання на формування в учнів здатності сприймати емоційний тон поезії, відчувати інтонаційну змістовність вірша. Так, під час вивчення вірша Миколи Сингаївського «Прощальний танок» можна виконати таку роботу в групах. Учні пропонуємо запліщити очі і прослухати поезію, «побачити» картину й «почути» звуки. Учасники першої групи розповідають, що вони «бачили», коли слухали твір (*синє небо, чорні птахи, верболіз, поля, стернища, дим* тощо), друга група – що «чули» (*пташиний гомін, шум верболізу, грачине гуляння*). Після виконання завдання школярі описують емоції, які виникли під час знайомства з поезією. Також можна попросити учнів створити ілюстрації до виучуваного вірша.

На уроках читання потрібно навчити дітей розпізнавати емоції літературних персонажів, розуміти причини їх виникнення, пояснювати, як впливають емоції на розгортання подій у творі. Так, під час опрацювання оповідання Оксани Радушинської «Перший сніг» можна запропонувати виконати завдання в групах «Скринька емоцій». Усі групи отримують набори з карток, на яких написані різні емоції, наприклад: *радість, здивування, страх, інтерес, сумнів, подив, довіра, гнів* тощо. Під час аналізу оповідання кожна група учнів відбирає лише ті картки, на яких зафіксовані емоції, що проживали герої оповідання, вмотивовуючи свій вибір. Це завдання допоможе дітям краще розпізнавати емоції, котрі відчувають герої твору в тій чи іншій ситуації. Також доречно буде запропонувати школярам намалювати емоції та почуття героїв певним кольором, аргументувати та обговорити вибір кольору.

При опрацюванні твору Отфріда Пройслера «Паперові квіти» можна виконати завдання

в групах «Мапа емоцій». Учитель пропонує дітям самостійно назвати емоції героїнь твору (перша група – емоції дівчинки, друга – Маленької Баби-Яги) від початку розповіді до її завершення. Проаналізувати, як змінюються почуття героїнь упродовж твору. Також доречно виконати завдання «Листування»: попросити учнів створити листування літературних персонажів у соціальній мережі. Це імітація sms-повідомлень від імені дівчинки і Маленької Баби-Яги у формі діалогу з використанням коротких висловлювань та емоджі. Діти мають умотивувати доцільність вибору емоджі під час спілкування. Виконуючи це завдання, учні навчаються вести діалог та вміло реагувати на слова іншої людини.

Опрацьовуючи твір Ірини Жиленко «Снігова баба», варто запропонувати дітям завдання «Лице-дії». Учні обирають героїв, які справили на них найбільше враження; не називаючи імен, відтворюють їх емоції за допомогою міміки та жестів, решта дітей відгадує героя та відтворену емоцію. Ще одне завдання можна виконати в групах – «Віднайди емоцію». Кожній групі вчитель роздає емоджі, а діти повинні відшукати в тексті відповідний уривок, який має емоційне навантаження, що відповідає зображенню емоджі. Свій вибір учні обґрунтовують. Виконання такого завдання розвиває у здобувачів освіти вміння взаємодіяти та працювати в команді.

Використання емоджі у процесі розвитку емоційного інтелекту здобувачів початкової освіти допомагає унаочнити, упредметнити, візуалізувати абстрактні поняття на позначення емоцій людини. Це спосіб невербального прояву емоцій, який на уроках літературного читання сприяє кращому усвідомленню внутрішнього світу персонажів твору.

На уроках літературного читання важливо створити атмосферу, яка сприятиме прояву емоцій. Так, перед прочитанням оповідання Олександра Копиленка «Найвеселіший місяць» (етап підготовки до сприйняття літературного твору) можна запропонувати учням прослухати музичний твір, наприклад, Антоніо-Лучіо Вівальді «Пори року. Весна», Фрідеріка-Франсуа Шопена «Весняний вальс» тощо; переглянути полотна художників, як-от: Клода Моне «Весна», Юрія Камишного «Голос трави», Олени Самойлик «Весна» та ін. Для урізноманітнення діяльності на уроці можна використати асоціювання з позитивними спогадами: попросити учнів пригадати й описати їхні почуття та емоції від милування природою під час прогулянки з сім'єю.

Молодшим школярам доволі важко впоратися із зняковілістю при описі своїх емоцій, тому завдання вчителя – створити особливу атмосферу довіри, що допоможе дитині зосередитися на своїх відчуттях, навчитися проживати й описувати власний емоційний стан. Слід пам'ятати, що немає правильних чи неправильних відповідей під час виконання завдань, спрямованих на розвиток емоційної сфери дитини.

Опрацьовуючи казку Марини Павленко «Хатка для Нехайка» (із книжки «Півтора бажання») можна запропонувати учням провести щось на зразок пресконференції. Для цього двоє учнів перевтілюються в героїв твору (дівчинку Софійку та Нехайка), а всі інші беруть у них інтерв'ю. Варто не обмежувати дітей сюжетом твору, але й дозволити ставити запитання про особисті почуття персонажів.

Читання казок, на думку психологів, дуже важливе для розвитку в дітей емоційного інтелекту. Казка допомагає дітям психологічно розвиватися, отримувати емоційний досвід, розуміти мотиви героїв, співчувати їм, бути чуйними та терплячими до оточуючих. Опрацьовуючи казку братів Грімм «Зачарована красуня», можна запропонувати дітям інсценізувати відомий твір не звичайним способом, а зі зміненими на противіжні риси характеру персонажів. Варто попросити учнів трансформувати сюжет прочитаного тексту, вигадати власного героя та створити нову історію за його участі. Такі завдання сприятимуть розвитку уяви в дітей, умінню фантазувати, розпізнавати емоції героїв у різних ситуаціях. Крім того, допоможе учителю зрозуміти, які сюжети творів для молодших школярів є бажанішими.

Учитель має пам'ятати, що діти, на відміну від дорослих, важче справляються зі своїми емоціями. Це пов'язано з тим, що в них емоційний діапазон ширший і яскравіший. Молодшим школярам непросто управляти емоціями, особливо негативно забарвленими. Важливо навчити дитину прожити такі емоції максимально екологічно для її психіки. Можна запропонувати авторську казку, де головний герой переживає ті ж почуття, що й учень.

Для дітей важливою є не сума знань із літератури, а сформовані під час її вивчення вміння вигадувати, уявляти, фантазувати, розмірковувати та здатність послуговуватися цими вміннями впродовж життя.

Висновки. Завдання творчого характеру допомагають молодшим школярам адекватно виявляти почуття, описувати свої емоції, розуміти мотиви

їх виникнення та управляти ними. Занурення в емоційний стан персонажів сприяє кращому розумінню мотивів їх вчинків, виробляє власне ставлення до прочитаного, формує вміння співпереживати героям твору, слугує глибшому усві-

домленню внутрішнього світу персонажів. Отже, використання на уроках літературного читання завдань, що передбачають тісний зв'язок емоцій та міркування, сприятиме розвитку емоційного інтелекту здобувачів освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Брославська Г. М., Дригач Т. Г. Розвиток емоційного інтелекту учнів початкових класів. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2020. Вип. 47. С. 7. Вашуленко О. В. Українська мова та читання : підручник для 3 класу закладів загальної серед. освіти (у 2-х ч.). Київ : Освіта, 2020. Ч. 2. 160 с.
2. Гоулман Д. Емоційний інтелект / пер з англ. С. Л. Гумецької. Харків : Віват, 2020. 512 с.
3. Державний стандарт початкової освіти (МОН України). URL: <https://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novuj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/> (дата звернення: 4.01.2024).
4. Силко Р. М. Мульт-терапія як технологія виховання дітей. Активна мульт-терапія. *Вісник. Педагогічні науки*. 2014. № 120. С. 188–190.
5. Salovey, P., & Mayer, J. D. Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*. 1989. 9(3), 185–211.

REFERENCES

1. Broslavska H. M., Dryhach T. H. (2020). Rozvytok emotsiinoho intelektu uchniv pochatkovykh klasiv. [Development of emotional intelligence of primary school students]. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky Scientific notes of the Department of Pedagogy*, 47 P. 7–13. [in Ukrainian].
2. Vashulenko O. V. (2020). Ukrainska mova ta chytannia : pidruchnyk dlia 3 klasu zakladiv zahalnoi serednoi osvity (u 2-kh chastynakh). [Ukrainian language and reading : textbook for 3rd grade of general secondary education institutions (in 2 parts)]. Kyiv : Osvita. Ch. 2. 160 p. [in Ukrainian].
3. Houlman D. (2020). Emotsiinyi intelekt / per. z anh. S. L. Humetskoj. [Emotional intelligence / translated from English by S. L. Humetska]. Kharkiv : Vivat, 512 p. [in Ukrainian].
4. Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity (MON Ukrainy). [State Standard of Primary Education (Ministry of Education and Science of Ukraine)]. URL: <https://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novuj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/> (data zvernennia: 4.01.2024). [in Ukrainian].
5. Sylko R. M. (2014). Mult-terapiia yak tekhnolohiia vykhovannia ditei. Aktyvna mult-terapiia. [Cartoon therapy as a technology of children's education. Active cartoon therapy]. *Visnyk. Seriia : Pedahohichni nauky – Bulletin Series : Pedagogical sciences*, 120. P. 188–Salovey, P., & Mayer, J. D. Emotional intelligence. *Imagination, Cognition and Personality*. 1989. 9(3), 185–211.